

Maak de trauma's niet nog groter

Kinderen die hier vijf jaar verblijven, zouden niet gedwongen teruggestuurd mogen worden. Gebeurt het toch, dan moet volgens Bruno Vanobbergen de overheid op elk moment het belang van het kind voorstellen.

België wijst gezinnen met kinderen uit met *special flights*, sterk bewaakte militaire vluchten, normaal gezien alleen bedoeld voor mensen met een strafblad. Stephan Parmentier, hoogleraar aan de KU Leuven, omschreef die situatie in deze krant als 'aberrant' (*DS 16 januari*).

Als het gaat over het belang van het kind in asielprocedures, doen we het niet goed. Denk maar aan de steeds groter wordende groep jongeren die we wegsturen, ook al zijn ze hier geworteld en wonen ze hier al heel lang. De analyse van de verslagen van de Algemene Inspectie van de federale en lokale politie (AIG) toont nu ook duidelijk dat tijdens de kritiekste fase – de gedwongen uitzetting – veel te weinig rekening wordt gehouden met het belang van het kind.

Een gedwongen terugkeer heeft een grote impact op kinderen. Hij verbreekt de continuïteit in de opvoeding en het gunstig toekomstperspectief dat nodig is voor een gezonde ontwikkeling. Nederlands onderzoek wijst erop hoe het de existentiële bestaansonzekerheid van kinderen sterk vergroot. Kinderen en hun ouders weten vaak niet wat hen in het land van herkomst te wachten staat aan verzorging, onderwijs en levensonderhoud. De dreiging van terugkeer versterkt de persoonlijke problematiek van de ouders en hun opvoedingsonmacht, waardoor de belangen van de kinderen dreigen te worden verwaarloosd. Ten slotte is er het abrupte verlies waarmee kinderen worden geconfronteerd: de school, leerkrachten, burens, vrienden verdwijnen voorgoed uit hun leven.

Het doet de onderzoekers besluiten dat gedwongen terugkeer voor kinderen die vijf jaar of langer in het land verblijven, onwenselijk is. Daarom vroeg ik eerder al om ook in België werk te maken van een kinderpardon.

Voor dag en dauw

Voor de kinderen die toch gedwongen worden uitgezet, moeten we alles op alles zetten om hun terugkeerproces veilig te laten verlopen en met zo weinig mogelijk stress. Meldingen op het Kinderrechtencommissariaat geven duidelijk aan dat we daar niet altijd in slagen. De psychologische begeleiding van ouders en kinderen is heel beperkt, net zoals de voorbereiding op wonen in het thuisland of een ander land. Dat de gezinnen vaak vroeg in de ochtend worden opgepakt, soms met veel machtsvertoon, en dat de ouders daarbij soms geboeid worden, blijkt ook een traumatiserende ervaring voor de kinderen. Ze weten vaak niet wat er gebeurt en slaan in paniek. Bovendien komt het voor dat een van de ouders (doorgaans de vader) wordt opgesloten in een gesloten centrum, terwijl de rest van het gezin in een terugkeerwoning wordt ondergebracht. Omdat het gezin anders zou ontsnappen, of omdat men vreest voor intrafamiliaal geweld of verstoring van de openbare orde. Hoewel die praktijk in sommige gevallen gerechtvaardigd kan zijn, roept ze vooral veel vragen op. Zo is er geen enkele specifieke wettelijke bepaling die die praktijk vastlegt. De procedure is trouwens bijzonder vaag. Wat zijn bijvoorbeeld 'elementen van openbare orde'? En kan het gezin de beslissing tot scheiding aanvechten? We weten het niet. We weten wel dat die dramatische situatie voor kinderen nog eens boven op alle andere stress komt.

Net zoals voor de *special flights* geeft de overheid aan dat het om uitzonderingen gaat, maar als je alle uitzonderlijke situaties op een rijtje zet, stel je vast dat de overheid er vandaag niet in slaagt een humaan terugkeerbeleid te realiseren.

Gediplomeerde begeleiders

De overheid draagt de grote verantwoordelijkheid om in alle stappen van de asielpcedure expliciet in het belang van het kind te handelen, van bij het onthaal tot en met de integratie of eventuele uitzetting. De casussen in de krant, net als de klachten die we zelf ontvingen, tonen twee precare momenten in de uitwijzing: de 'uithaling', zoals dat wordt genoemd, en de repatriëring. Die zijn precair omdat er dwang wordt gebruikt én omdat mensen over die acties achteraf amper nog hun recht 'kunnen halen'. De overheid is erbij gebaat om zich daarin kritisch te laten bevragen, ook al is dat minder 'efficiënt' en soms lastig. Bovendien is een veel grotere aandacht voor de rechtspositie van ouders en kinderen aan de orde. Een duidelijk rechtskader maakt een transparanter beleid mogelijk.

Frontex, het agentschap van de Europese Unie dat onder meer vluchten organiseert van niet EU-burgers naar hun land van herkomst, stelde in mei 2016 een [uitgebreide richtlijn](#) op waaraan elke terugkeeroperatie via het luchtverkeer moet voldoen. De richtlijn vraagt bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen, net omdat ze zo kwetsbaar zijn. Zo geldt als algemene regel dat er altijd een multidisciplinair team aanwezig moet zijn, met onder meer een arts en een tolk. Alle personen die betrokken zijn bij de terugkeer van gezinnen met kinderen, moeten opgeleid zijn om met kinderen om te gaan. Gezinnen met kinderen moeten een duidelijk afgebakende plaats in het vliegtuig krijgen en gezinsleden scheiden kan alleen in zeer uitzonderlijke omstandigheden. Te allen tijde moet worden vermeden kinderen met geweld te confronteren.

Die richtlijnen zouden richtinggevend moeten zijn voor alle vluchten die gezinnen met kinderen vervoeren. Het is zelfs noodzakelijk dat de richtlijnen ook een toepassing vinden in het bredere beleid van de gedwongen terugkeer. Een humaan terugkeerbeleid verzekeren is namelijk onze plicht.

Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

17 januari 2017